

Kvantitatívna analýza náročnosti prípravného konania z hľadiska jeho trvania pre obzvlášť závažné zločiny na území Slovenskej republiky

Anotácia: Štúdia poskytuje prehľad vývoja časovej náročnosti odhaľovania a dokazovania obzvlášť závažných zločinov na území Slovenskej republiky za posledných desať rokov. Uvádza analýzu zákonom stanovených odlišností v rozsahu objasňovania a tiež rozdielov vo vzťahu k pomerne formálne určenej dĺžke vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania. Zameriava sa primárne na pozíciu príslušníka Policajného zboru ako oprávneného subjektu vykonávať vyšetrovanie v prípravnom konaní. Cieľom príspevku je detailne zachytiť vývoj komplexu procesov spojených s prípravným konaním pri obzvlášť závažných zločinoch. V neposlednom rade poukazujeme na dopad vyhlásenia krízového stavu na evidované obzvlášť závažné zločiny. Štúdia vychádza z riešenia projektu APVV-19-0102 Efektívnosť prípravného konania – skúmanie, hodnotenie, kritériá a vplyv legislatívnych zmien.

Kľúčové slová: obzvlášť závažný zločin, vyšetrovanie, dokazovanie, objasňovanie, zákonná lehota, korelácia, krízový stav, prípravné konanie, trestné konanie, vyšetrovateľ Policajného zboru, poverený príslušník Policajného zboru, zásady trestného konania, efektívnosť.

Úvod

Ľudská spoločnosť predstavuje rozsiahlu skupinu osôb vzájomne prepojených vzťahmi, životným prostredím a činnosťami, ktoré sú spojené s ich každodennou existenciou. Časy, keď staré zvyky a morálne zásady boli rešpektované a postačovali na usmernenie správania k spokojnosti všetkých dotknutých osôb, sú nenávratnou minulosťou. *Na úspešné fungovanie natoľko zložitej sústavy subjektov bolo nevyhnutné zaviesť regulatívne a konštitutívne pravidlá.*¹ Jednou z dimenzií sociálno-ekonomickej istoty ľudí sú všetky základné potreby garantované existenčnou istotou (príjem, sociálna ochrana, zdravotná starostlivosť).² V oblasti sociálnej ochrany obyvateľstva predstavuje trestné konanie uznaný ochranný nástroj spoločnosti proti jednotlivcom, ktorí zaužívané princípy správania nerešpektujú, ani keď sú stanovené zákonom.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava SR“), druhá hlava, siedmy oddiel, článok 49 uvádza, že len zákon určuje, ktoré konanie sa považuje za trestný čin. Z pohľadu trestnoprávnej teórie, ako aj aplikačnej praxe, sú obsah pojmu trestný čin, poznanie jeho vnútornej štruktúry, vývoja a súvislostí kľúčové. Vo všeobecnosti, trestný čin predstavuje trestnoprávnu kategóriu spoločensky škodlivého a nebezpečného správania, ktoré je nutné potláčať aj za cenu použitia represívnych nástrojov. Úlohou štátu je, v prípade potreby, zabezpečiť oprávnené používanie represívnych prostriedkov tak, aby sa uskutočňovali v medziach a v súlade so zákonom.

1 Právna úprava trestných činov

V trestnom práve Slovenskej republiky prešlo ponímanie trestného činu v priebehu svojho vývoja viacerými zmenami. V zákone č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) zo dňa 29. 11. 1961 bol samotný „trestný proces“, i napriek mnohým úpravám, veľmi komplikovaný, bez ohľadu na to, či išlo o trestné stíhanie právne jednoduché

¹ SEARLE, J. R. 1995. The Construction of Social Reality. London: Penguin. xvi +.

² BECK, W. A., van der MAESEN, L. J. G., WALKER, A. S. 2001. *Social Quality: A Vision for Europe. Studies in Employment and Social Policy.*

alebo značne náročné. Konanie bolo zdĺhavé, málo efektívne a dôkazy boli zadovažované a vykonávané náročným spôsobom už v prípravnom konaní. Konanie pred súdom (hlavné pojednávanie) bolo zložité, veľakrát znamenalo opakovať jednotlivé úkony, bolo mnohokrát znehodnotené značným časovým odstupom od spáchania činu alebo sa museli vykonávať preverky zistených skutočností. S cieľom zosúladiť trestný zákon s princípmi nového ústavného zriadenia Slovenskej republiky, uznesením č. 385 zo dňa 31. 5. 2000 bol schválený vládou Slovenskej republiky (SR) legislatívny zámer rekonštruovať Trestný zákon (ďalej len „TZ“) a Trestný poriadok (ďalej len „TP“).

Na základe vyššie uvedeného bol prijatý nový TZ č. 300/2005 Z. z. s platnosťou od 2. 7. 2005 a nový TP č. 301/2005 Z. z. s platnosťou od 2. 7. 2005. Vychádzajúc z ustanovení TZ (§ 8, 9, 10 a 11), trestným činom sa rozumie protiprávne konanie, ktoré je v rozpore s TZ. Rekonštrukcia trestného práva, ku ktorej došlo prijatím TZ vychádza z formálneho prístupu chápania trestného činu, čo znamená podrobné definovanie zákonných znakov jednotlivých skutkových podstát trestných činov upravených v osobitnej časti TZ. Zmenou sa presadil návrat k bipartícii trestných činov, t. j. na prečiny a zločiny, pritom pri zločinoch je gradovane rozlišovaná aj kategória obzvlášť závažných zločinov.

Rozlišovacím kritériom klasifikácie trestného činu je trest odňatia slobody, respektíve horná hranica trestu odňatia slobody, ktorú je možné páchatelovi za daný trestný čin vymerať. Pri prečinoch TZ určuje hornú hranicu trestnej sadzby, ktorá neprevyšuje 5 rokov, pri zločinoch hornú hranicu trestnej sadzby, ktorá prevyšuje 5 rokov. Za obzvlášť závažný zločin TZ vo svojej osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov.³ Určujúcim kritériom rozlíšenia zločinu a subkategóriou obzvlášť závažného zločinu je dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody uvedená v osobitnej časti TZ. Zákonodarca rozlíšením vyjadril osobitný záujem na objektívnom a prísnom potrestaní obzvlášť závažných zločinov.⁴

Prijatá klasifikácia trestných činov podľa závažnosti umožňuje odlíšiť zložitost' trestného konania pri jednotlivých kategóriách trestných činov. *Pri prečinoch môže zjednodušiť a urýchliť zdĺhavé konanie, a tým prispeje ku kvalitnému a dôslednému konaniu o zločinoch.*⁵ Ustanovenie trestnosti by nebolo vykonateľné bez účinných procesnoprávných nástrojov garantovaných štátom. Jedná sa o orgány činné v trestnom konaní a súdy, ktoré zabezpečujú aplikáciu procesného právneho rámca.

1.1 Prípravné konanie

Jedným z atribútov subsumovaných do práva je účinné a včasné vyšetrenie. Povinnosti štátu odhaľovať a objasňovať trestné činy sú realizované prostredníctvom zákonodarcu a orgánov činných v trestnom konaní, úlohou ktorých je aplikácia procesného právneho rámca do všetkých štádií trestného konania, ako aj do jednotlivých dôkazných prostriedkov. *Účel, cieľ a zmysel trestného konania sa dá dosiahnuť len v prípade, ak bude podriadený pravidlám, normám a princípom, čiže určitým zásadám, ktoré je nevyhnutné uplatňovať v celom trestnom konaní, pričom ostatné trestnoprávne ustanovenia ich budú rešpektovať a budú s nimi v zhode.*⁶

Trestné konanie pozostáva z dvoch vzájomne prepojených fáz:

- prípravné konanie,

³ MENCEROVÁ, I. et. al. 2010. *Repetitóriium z trestného práva hmotného*. Učebné texty právnickej fakulty. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta.

⁴ BURDA, E. - ČENTĚŠ, J. - KOLESÁR, J. - ZÁHORA, J. et al. 2010. *Trestný zákon: Všeobecná časť*. Komentár – I. diel. Praha: C. H. Beck.

⁵ ČENTĚŠ, J. a kol. 2006. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Eurokódex.

⁶ KAŠČÁK, D. 2019. *Základná charakteristika základných zásad trestného konania*. Bratislava: PEVŠ, s. 1.

- súdne konanie.

Úlohou orgánov činných v trestnom konaní je aktívne pomáhať prokurátorovi pri efektívnej realizácii trestného stíhania, najmä vo fáze prípravného konania, kam je koncentrovaná ďalšia pozornosť príspevku. *Základnou úlohou prípravného konania je preverenie oznámení a podnetov, ktoré sa týkajú údajných trestných činov, zistenie konkrétnej osoby alebo osôb, ktoré sú podozrivé zo spáchania trestného činu, ako aj dôkazné preverenie, či podozrenie z trestného činu proti určitej osobe je odôvodnené do tej miery, aby bola podaná obžaloba a vec odovzdaná súdu.*⁷ *Prípravné konanie možno definovať ako úsek trestného konania od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o vine a treste alebo do právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej.*⁸ *V procesoch prípravného konania je zisťovaný skutočný rozsah konania páchatela, dokumentujú sa dôkazy o jeho konaní, identifikujú sa prípadní spolupáchatelia a podielníci, získavajú sa informácie o aktuálnom pobyte a pohybe páchatela a pod.*⁹

Výsledky prípravného konania môže v niektorých prípadoch výrazne determinovať úspešnosť hlavného pojednávania, ktoré ho dokázu významne zrýchliť a zjednodušiť. Pre úspešné vykonanie všetkých nevyhnutných činností prípravného konania nestačí mechanické nasledovanie postupov podľa vopred známej schémy procesných úkonov. Rôznorodosť skutkového stavu trestnej činnosti je mimoriadne veľká, čo robí každý prípad jedinečný s rozdielnymi nárokmi na zabezpečenie dôkaznej situácie.

*Vyšetrovatelia a policajné orgány disponujú špeciálnymi kvalifikačnými a technickými predpokladmi potrebnými pre vyhľadávanie a zabezpečovanie informácií v trestnom konaní tým, že majú k dispozícii prostriedky operatívno-pátracej činnosti a informačno-technických prostriedkov.*¹⁰ V nadväznosti na charakter trestného činu, ktorý má byť predmetom vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, sa následne ustália aj ďalšie významné rozdiely medzi týmito dvomi formami vyšetrovania, spočívajúce v rozdielnom rozsahu úkonov, ktoré je potrebné vykonať v rozdielnej dĺžke trvania a v neposlednom rade v rozdielnom subjekte, ktorý bude vykonávať vyšetrovanie v jednej alebo druhej forme.

Postup pred začatím trestného stíhania upravuje § 196 TP. Pre ďalšie konanie je potrebné uviesť aj dôležitosť Nariadenia MV SR (ďalej len „N MV SR“) č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov MV SR pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení ďalších N MV SR. Na základe tohto nariadenia je trestné oznámenie povinný prijať každý vyšetrovateľ alebo poverený príslušník PZ, ba navyše podľa § 2 ods. 6 TP, ak sa stal trestný čin a policajt sa to dozvedel, je povinný vo veci konať z úradnej povinnosti a to aj v prípade, že obeť trestné oznámenie podať nechce. Polícia v každom prípade musí konať *ex offio*, čo znamená, že musí ihneď vykonať neodkladné procesné úkony, ak sú na to splnené zákonné podmienky a nemôže od nich upustiť ani vtedy, ak si to účastníci konania neželajú.

Hlavnou úlohou vyšetrovania je získať a zabezpečiť všetky dôkazy, ktoré môžu byť použité v ďalšom konaní, aby bolo objasnené, aký skutok sa stal, komu a aká škoda vznikla, a v rámci možností identifikovať páchatel'a. V prípade, ak existuje dostatočne odôvodnené podozrenie, že skutok sa stal, vyšetrovateľ uznesením začne trestné stíhanie a pokiaľ sú

⁷ KURILOVSKÁ, L. 2013. Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia. Šamorín: Heuréka, s.54.

⁸ DRUGDA, J. 2020. Vývoj právnej úpravy vybraných inštitútov prípravného konania, Bratislava: Právnická fakulta UK, s. 42.

⁹ LISOŇ, M. 2016. Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 21.

¹⁰ MUSIL, J. – KRATOCHVÍL, V. – ŠÁMAL, P. a kol. 2003. Kurs trestného práva: Trestní právo procesní. Praha: C. H. Beck.

aj dôkazy, že čin spáchala konkrétna osoba, tak vyšetrovateľ uznesením vznesie obvinenie voči tejto konkrétnej osobe, ktorá v ďalšom konaní už bude vystupovať ako obvinený. Pri obzvlášť závažných zločinoch, ďalším dôležitým aspektom je, či obvinený bude počas ďalšieho konania na slobode alebo vo väzbe, o čom rozhoduje v každom prípade súd.

1.2 Priet'ahy v trestnom konaní

Veľká hrozba aplikačnej praxe v trestnom konaní je „lehota“. Zákon ukladá povinnosť začať trestné stíhanie, odovzdať veci alebo odložiť veci do 30 dní od prijatia trestného oznámenia, a to bez meškania. Pokiaľ trestné oznámenie neobsahuje všetky náležitosti vyžadované podľa § 199 ods. 3 TP, tak je potrebné doplniť ich. Práve pri obzvlášť závažných zločinoch hrozba dodržania, resp. nedodržania, lehoty platí viacnásobne. Z dôvodu „komplikovanosti“ viacerých prípadov môže nastať situácia, že nebude o trestnom oznámení rozhodnuté ani po roku. *Niet zákonom určených pravidiel, koľko dôkazov a akej kvality je potrebné vykonať. V praxi sa uplatňuje prístup, aby boli vykonané také a toľko dôkazov, ktoré sú nevyhnutné na zistenie skutkového stavu veci, pritom hodnotenie dôkazov nie je ľubovôľou.*¹¹ Kompetentné orgány veľakrát opomínajú základnú zásadu trestného konania, ktorá je uvedená v ustanovení § 2 ods. 10 TP, podľa ktorej môže policajt rozhodnúť o trestnom oznámení len vtedy, keď je zistený skutkový stav veci v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie. Na jednej strane musí byť vo veci „rozhodnuté“ do 30 dní, ale na strane druhej, ak je potrebné na rozhodnutie viac času, vo veci sa „rozhodnúť“ nesmie, inak by rozhodnutie malo byť prokurátorom zrušené ako nezákonné alebo vydané predčasne. Trestné stíhanie sa má začínať len v prípadoch, ktoré relatívne jasne stanovujú skutok, protiprávny následok alebo protiprávne konanie.

Kedy vzniknú obvinenia, resp. skončiť trestné stíhanie, však neexistuje striktná lehota, na strane druhej, § 201 ods. 2 TP ukladá povinnosť postupovať tak, aby čo najrýchlejšie boli zadovážené podklady na objasnenie skutku v rozsahu potrebnom na posúdenie prípadu a zistenie páchatel'a trestného činu. Napriek tomu musíme uviesť, že v niektorých ďalších normách sú „lehoty“. Napríklad v čl. 44 ods. 2 N MV SR č. 175/2010, podľa ktorého je potrebné vyšetrovanie, kde páchatel' nie je známy, skončiť do troch mesiacov a skrátené vyšetrovanie do jedného mesiaca, odo dňa začatia trestného stíhania. V prípade trestného konania by však mala byť sledovaná jediná lehota uvedená v tretej hlave TZ, teda keď nastane zánik trestnosti a trestu. Premlčanie znamená, že štát stratil záujem na trestnom stíhaní páchatel'a, aj dôkazné prostriedky strácajú plynutím času svoju presvedčivosť.

Po vznesení obvinenia však nastane ďalšia fáza. Trestný poriadok ukladá povinnosť skončiť skrátené vyšetrovanie do 2 mesiacov od vznesenia obvinenia (§ 203 ods. 1 písm. c TP) a vyšetrovanie do 4 mesiacov, v prípade obzvlášť závažných zločinoch do 6 mesiacov od vznesenia obvinenia (§ 209 ods. 2 TP), prípadne do 48 hodín od zadržania podozrivej osoby (§ 204 ods. 1 TP).

Základná zásada trestného konania je uvedená v ustanovení § 2 ods. 6 TP, podľa ktorého orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné väzobné veci vybavovať prednostne a urýchlene. Pri väzobných veciach by sa nemalo zabudnúť ani na tzv. zákonné lehoty, konkrétne 20 pracovných dní (§ 76 ods. 2 TP), ďalej 7, 19 alebo 25 mesiacov (§ 76 ods. 7 TP), ktoré zväčša nie je už možné predĺžiť. Dôležitosť dodržania uvedených lehôt spočíva v tom, že v prípade, ak nebude vec ukončená do tejto doby, obvinený musí byť prepustený z väzby na slobodu, čo môže viesť priamo k zmareniu účelu trestného konania (napr. môže obvinený ujsť, pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených, alebo inak mariť vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie).

¹¹ ŠIŠULÁK, S. 2020. Kritéria efektívnosti prípravného konania. Bratislava: Právnická fakulta UK, s. 131.

Dozor nad trestným konaním vykonáva prokurátor v zmysle § 230 TP. Pre policajta je „zákonnou povinnosťou“ prokurátorovi vyhovieť a jeho pokyny plniť. Prokurátor – okrem iného – je oprávnený dávať policajtovi záväzné pokyny a určovať mu lehoty na ich vybavenie. Nerešpektovanie záväzných pokynov prokurátorov policajtmi má za následok spravidla to, že prokurátor napíše podnet do rúk riaditeľa, ktorý následne môže aj vyvodiť disciplinárnu zodpovednosť voči policajtovi.

2 Metódy, ciele, metodika a predmet skúmania

Cieľom vedeckej štúdie je v rámci možností podrobne zachytiť stav a vývoj procesov spojených s prípravným konaním pri spoločensky najzávažnejších zločinoch na území SR za posledné roky, t. j. skúmanie desiatich pozorovaní. Sledovanie časových zmien uskutočníme pomocou absolútnych veličín (extenzitné veličiny) zhromažďovaných periodicky za ročné intervaly. K tvorbe hodnôt časového radu obvykle prispievajú viaceré faktory a vplyvy, ktoré na celkový výsledok zvyčajne vplyvajú kombinovane. V skúmaných časových radoch kvantitatívnych premenných sa budeme snažiť identifikovať trendovú a epizodickú zložku, a to pri nápade spisov obzvlášť závažných zločinov. Trendová zložka v časových radoch vyjadruje hlavnú dlhodobú tendenciu vo vývoji radu v čase, poznanie ktorej je dôležité z hľadiska plánovania budúcich činností.

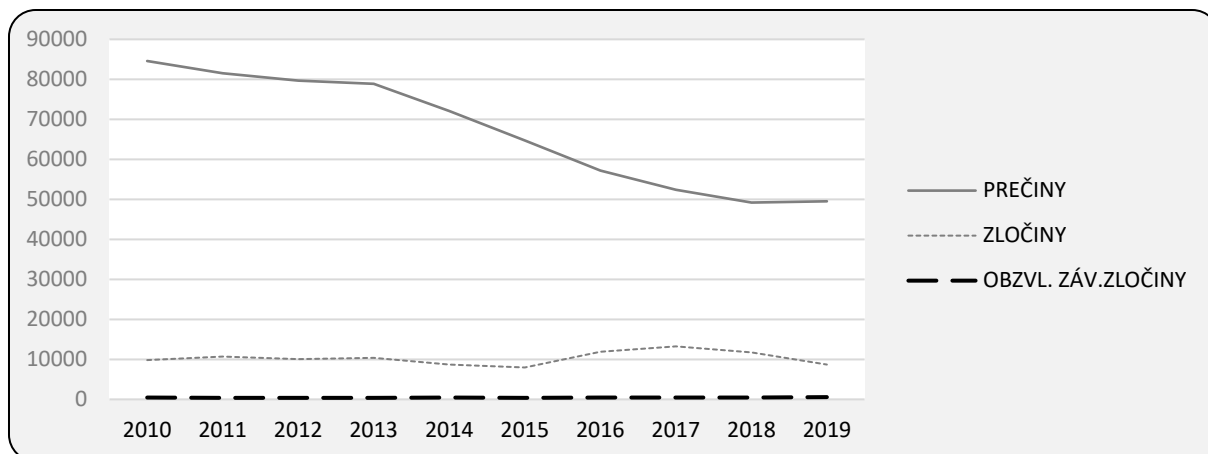
Pri evidencii trestných činov sú v systéme výstupov EŠSK¹² rozlišované tri subkategorie, a to nové spisy, spisy prenesené z predchádzajúceho obdobia a spisy prenesené. Pre časový vývoj týchto premenných sme uplatnili metódu korelačnej analýzy, ktorou sme sa snažili odhadnúť štatistický význam ich vplyvu na časové zmeny a dynamiku celkového nápadu obzvlášť závažných zločinov. Na základe výpočtu párových korelačných koeficientov sme mohli vzájomne porovnávať prítomnosť závislosti funkčnej povahy, pri ktorej dynamika jednej premennej vedie k dynamike matematického očakávania druhej premennej, a to aj s identifikáciou faktora, ktorý má najväčší vplyv na výsledný atribút.

2.1 Vývoj nápadu trestných činov na území Slovenskej republiky od roku 2010

Základným kritériom pre stanovenie rozsahu vyšetrovania v zmysle TP je závažnosť trestného činu. Na základe miery, ktorou sa trestný čin svojim významom približuje právu na život v kontexte okolnosti skutku, t. j. od úmyselného konania po nedbanlivostné pochybenie, sú, ako sme už uviedli, trestné činy kategorizovaním rozdeľované na prečiny, zločiny a obzvlášť závažné zločiny. Nasledovný graf 1 poskytuje pohľad na vývoj celoslovenského nápadu trestných činov s rozlišovaním ich závažnosti, ktoré boli zaevidované v jednotlivých kalendárnych rokoch. Sledovaný vývoj je vyjadrený absolútnymi početnosťami, počnúc od roku 2010.

Graf 1 Vývoj trestných činov na území Slovenskej republiky podľa závažnosti, 2010-2019

¹² Evidenčno-štatistický systém kriminality je informačný systém Ministerstva vnútra SR, v ktorom sú zaznamenávané údaje len na základe procesných úkonov PZ.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa EŠSK

Z časového vývoja trestných činov na grafe 1 je výrazne najväčší nápad prečinov, počet ktorých za sledované obdobie kontinuálne výrazne klesal (klesol o viac ako tretinu, t. j. viac ako 30 000 prípadov). Vplyv na poklese počtu prečinov má napríklad umožnenie tzv. *sankcií len administratívneho charakteru, ktoré nie sú automaticky viazané na ustanovenie trestnosti*.¹³ Na druhej strane, lepšia kontrola nad kriminalitou, flexibilné vyvodenie dôsledkov, lepšia efektívnosť súdov, zavedenie inštitútu super rýchleho konania, ukladanie alternatívnych trestov, odňatie slobody s podmieneným alebo probačným odkladom sú fungujúce riešenia ochrany poškodených aj s výborným preventívnym účinkom. Viacnásobne menší, ako nápad prečinov, bol zaznamenaný nápad zločinov, ktorých početnosť počas celého obdobia kolísala na úrovni 10 000 prípadov bez zásadnejšej zmeny. Zdanlivo zriedkavé sa javia obzvlášť závažné zločiny, ktoré sú ale z hľadiska následkov na spoločnosť klasifikované ako najnebezpečnejšie.

2.2 Spisy obzvlášť závažných zločinov

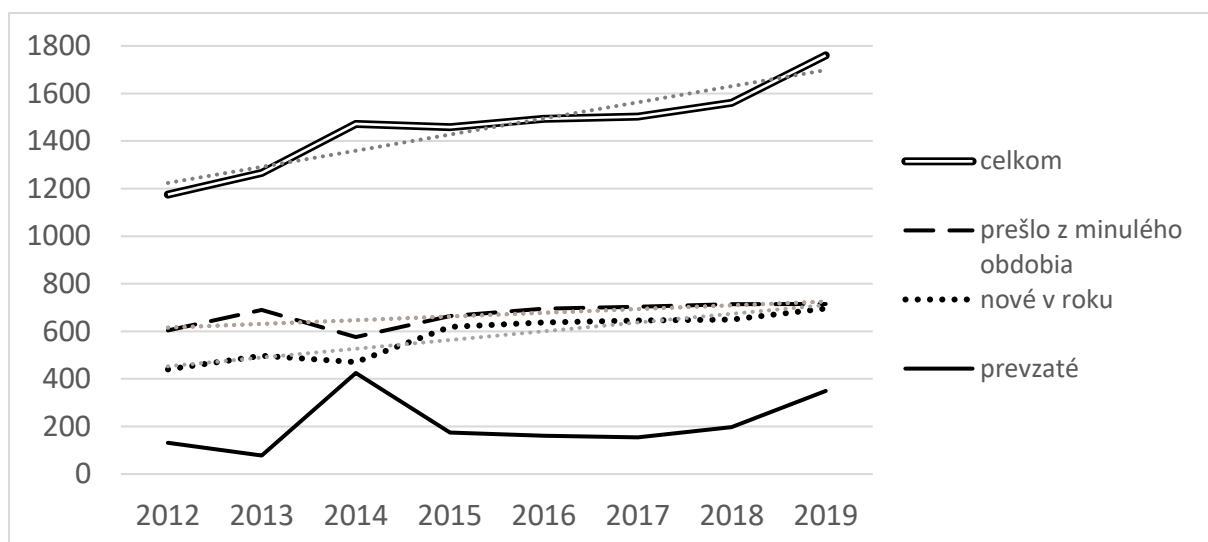
Celkový počet spisov obzvlášť závažných zločinov (ďalej len „OZZ“) rozpracovaných v prípravnom konaní v jednotlivom kalendárnom roku pozostáva z troch nasledovných položiek:

- nové spisy (zobrazené na grafe 1),
- prevzaté spisy,
- spisy prejdené z minulého obdobia.

Vývoj početnosti týchto kategórií spisov je zobrazený na grafe 2.

Graf 2 Vývoj nápadu spisov z evidovaných obzvlášť závažných zločinov na území SR za roky 2012 až 2019

¹³ BELLEŠ, A. - SANDTNEROVÁ, V. 2020. Právo na účinné vyšetrovanie a povinnosť účinne vyšetrovať. Bratislava: Právnická fakulta UK, s. 6.

Zdroj: EŠSK

Vodorovná časová os rozlišuje sledované roky, zvislá os početnosti jednotlivých druhov spisov. Z vývoja celkového počtu spisov OZZ (najvyššie ležiaca krivka so štýlom zdvojenj čiar) počas sledovaného obdobia je zreteľný kontinuálny nárast. V priebehu rokov 2015 až 2018 je viditeľné mierne zmiernenie rastu, ktoré v roku 2019 vyvrcholilo najvyššou hodnotou 1 760 spisov. Sivou bodkovanou čiarou je pri tejto krivke vývoja priebežne zobrazená lineárna trendová spojnice analogicky, ako pri ostatných časových radoch. Koeficient spoľahlivosti trendovej spojnice pri celkovom počte spisov $R^2=0,869^{14}$ potvrdzuje pomerne dobrú tesnosť trendovej spojnice so skutočnými zaznamenanými počtami spisov OZZ a vhodnosť použitia lineárneho modelu. Smernica tejto trendovej spojnice počas sledovaného obdobia je 67,78 (v tabuľke 1 sú zaznamenané všetky relevantné smernice), na základe čoho by sa dalo v najbližších rokoch, za predpokladu nezmenených spoločenských podmienok, očakávať nárast o takmer 70 spisov OZZ za kalendárny rok. Celospoločenské výnimočné okolnosti ako napríklad protipandemické opatrenia v spojitosti s COVID-19 v roku 2020 majú intenzívny vplyv a dopad aj na trestnú činnosť vo všeobecnosti, z tohto dôvodu s vysokou pravdepodobnosťou budú tieto odhady negatívne odklonené od reality. V priebehu roku 2019 je zlomový nárast počtu spisov prevzatých medzi kompetentnými orgánmi.

Na celkovom počte spisov sa počas celého sledovaného obdobia najvyššou mierou podieľali spisy prenesené z predošlého obdobia (prerušovaná čiara). Konštatovanie poukazuje na zdĺhavosť procesov prípravného konania, ktoré v mnohých prípadoch trvali dlhšie ako rok. Početnosti spisov prenášaných za predchádzajúce obdobie sa kontinuálne približovali počty nových spisov (bodkovaná čiara) evidované v danom kalendárnom roku. Z grafu 1 je zreteľné, ako počet nových spisov v roku mierne kontinuálne narastal, až v závere sledovaného obdobia, v roku 2019, dosiahol hodnotu porovnateľnú s počtom spisov prenesených z predošlého obdobia. Prehľad koeficientov spoľahlivosti a smernice lineárnych trendových spojnic pre všetky časové rady uvádzame v tabuľke 1 ďalej, kde je potvrdené kontinuálne dobíhanie počtu nových spisov (odhad ročného nárastu o cca 37 spisov) ku preneseným spisom z minulého obdobia (odhad ročného nárastu je o cca 16 spisov).

¹⁴ Trendová spojnice je najspoľahlivejšia, keď koeficient spoľahlivosti sa rovná maximálnej možnej hodnote 1, čo predstavuje identický tvar spojnice skutočných hodnôt a odhadovaných hodnôt trendovej spojnice.

Tabuľka 1 Koeficient spoľahlivosti a smernica lineárnej trendovej spojnice časových radov podieľajúcich sa na celkovom počte spisov OZZ

Spisy	<i>Koeficient spoľahlivosti</i>	<i>Smernica trendovej spojnice</i>
Celkovo	0,8693	67,78
Prenesené z minulého obdobia	0,5285	15,607
Nové v roku	0,8681	36,774
Prevzaté	0,1037	-

Najmenším podielom s najväčšími zmenami v čase, obzvlášť v roku 2014, sa na celkovom počte spisov OZZ podieľali prevzaté spisy (plná čiara dole). Ako vidieť z nízkej hodnoty koeficientu spoľahlivosti 0,1037 je pre tento priebeh časového radu lineárny model trendovej čiary nevhodný, preto sme vynechali odhad vývoja do budúcnosti na základe smernice priamky.

Vzájomné porovnanie zmien v ročných intervaloch zvolených časových radov sme uskutočnili na základe korelačnej analýzy s výsledkami uvedenými v tabuľke 2.

Tabuľka 2 Výsledky korelačnej analýzy časových radov podieľajúcich sa na celkovom počte spisov OZZ

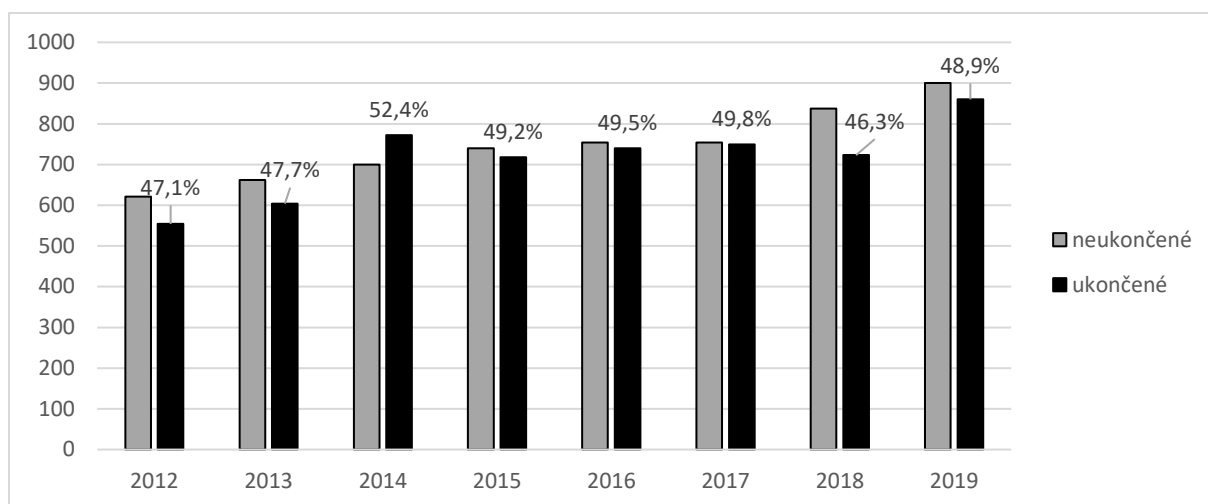
	<i>Celkom</i>	<i>Prešlo z minulého obdobia</i>	<i>Nové v roku</i>	<i>Prevzaté</i>
Celkom	1			
Prešlo z minulého obdobia	0,519	1		
Nové v roku	0,837	0,831	1	
Prevzaté	0,596	-0,345	0,074	1

O vysokom stupni vzájomnej korelácie môžeme hovoriť v prípade celkového počtu spisov OZZ a nových spisov OZZ (koeficient korelácie je 0,837) a nových spisov OZZ so spismi OZZ, ktoré prešli z minulého obdobia (koeficient korelácie je 0,831). Výsledok poukazuje na význam vplyvu predovšetkým nových spisov OZZ v danom roku. Trendu vývoja tejto kriminálnej činnosti je potrebné sa venovať nielen z hľadiska početnosti, ale aj jej druhovej rôznorodosti a náročnosti procesov prípravného konania.

2.3 Podiel medzi ukončenými a neukončenými spismi

Z hľadiska výsledkov prípravného konania sa môžu spisy dichotomicky rozdeliť na ukončené a neukončené v danom kalendárnom roku. Výsledok rozdelenia spisov na základe tohto kritéria je zobrazený na grafe 3.

Graf 3 Porovnanie podielu ukončených a neukončených spisov OZZ na území SR za roky 2012 až 2019

Zdroj údajov: EŠSK

Vodorovná časová os rozlišuje sledované roky, zvislá os početnosti spisov (neukončené sú stĺpce so sivou výplňou a ukončené sú stĺpce s čiernou výplňou). Medzi výškou porovnávaných stĺpcov nie sú výraznejšie diferencie za jednotlivé roky ako ani v priebehu vývoja v čase. S výnimkou v roku 2014, počas ostatných rokov zostala väčšina spisov neukončená a tieto spisy tvoria podstatnú časť spisov, ktoré sú prenášané do nasledujúcich rokov. Zistenie potvrdzuje zvýšenú časovú náročnosť operatívnych a procesných dôkazných postupov pri OZZ. Číselne hodnoty údajov uvedené v grafe 3 vyjadrujú relatívny podiel ukončených spisov na všetkých nových spisoch. V roku 2019, napriek najvyššiemu počtu spisov OZZ, treba pozitívne vnímať zvýšenie podielu ukončených spisov, ako bol zaznamenaný v predchádzajúcom roku 2018.

2.4 Orgány činné v prípravnom konaní pri odhaľovaní, objasňovaní a vyšetrovaní obzvlášť závažných zločinov

Poznávaciu činnosť pri odhaľovaní, objasňovaní a vyšetrovaní trestných činov je nutné prispôbovať faktom, ktoré s nimi súvisia a sú pre nich špecifické. Pre zefektívnenie a dosiahnutie vyššej účinnosti pri tejto činnosti sú príslušníci Policajného zboru systematicky členení do rôznych operatívnych špecializovaných útvarov prevažne služby kriminálnej polície, v ktorých sú schopní na základe koncentrácie skúseností z analogických prípadov a prístupu do systematicky vytváraných národných a medzinárodných policajných databáz, preniknúť do problematiky rýchlejšie a výkonnejšie. Predložená tabuľka 3 vymenováva orgány a služby Policajného zboru, ktoré sú oprávnené využívať operatívno-pátraciu činnosť a významnou mierou sa podieľali na odhaľovaní OZZ na území SR. Číselný obsah tabuľky vyjadruje kvantitatívny vývoj úspešnosti dotknutých orgánov a služieb na ich objasnení.

Tabuľka 3 Vývoj objasnených OZZ orgánmi a príslušníkmi PZ, nové spisy za roky 2010-2020

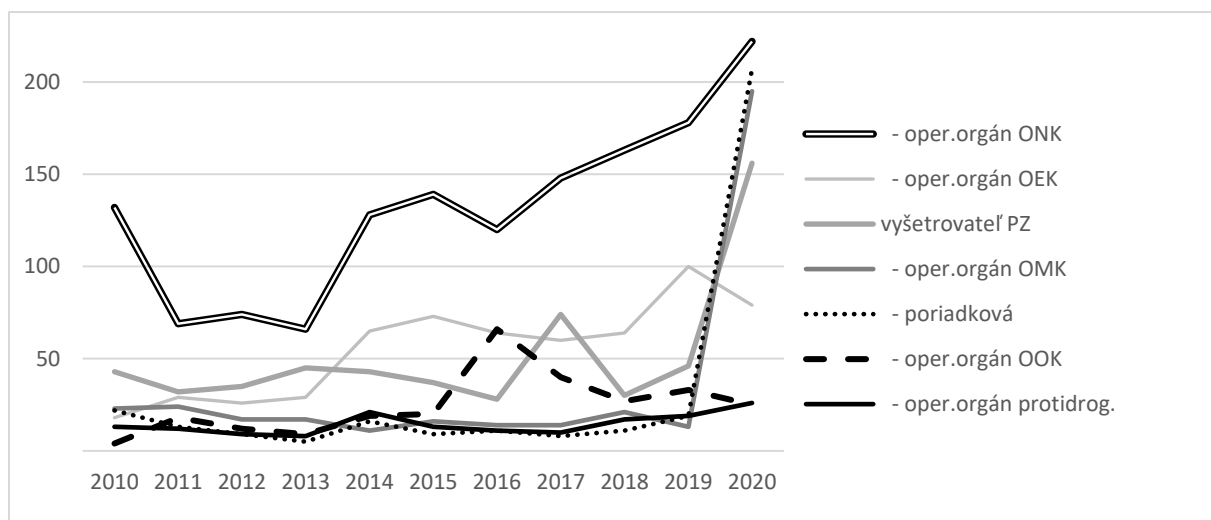
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	spolu
oper. orgán ONK	132	69	74	66	128	139	120	148	163	178	222	1 439

oper. orgán OEK	18	29	26	29	65	73	64	60	64	100	79	607
vyšetrovateľ PZ	43	32	35	45	43	37	28	74	30	46	156	569
oper. orgán OMK ¹⁵	23	24	17	17	11	16	14	14	21	13	195	365
poriadková polícia	22	13	9	5	16	9	11	8	11	19	207	330
oper. orgán OOK	4	18	12	9	19	20	66	40	27	33	25	273
oper. orgán protidrogovej	13	12	9	8	21	13	11	10	17	19	26	159
oper. orgán finančnej pol.	1	1	3	2	4	1	2	5	4	1	4	28
oper. orgán korupcie	3		4	1	2	2	1		1		5	19
PMJ ¹⁶	1		2			2		3		1	8	17
oper. orgán inšpekcie				3	1		1		1	4	4	14
ostatná kriminálna polícia		2		4	1				2			9

Zdroj údajov: EŠSK

Údaje v tabuľke sú usporiadané zostupne od orgánu s najväčším počtom objasnených OZZ za posledných jedenásť rokov po orgány, ktoré sa na ich objasnení podieľali ojedinele, nakoľko ich hlavné poslanie nespočíva v týchto činnostiach. Evidované objasnené OZZ jednoznačne poukazujú na výrazne najväčší podiel operatívneho orgánu odboru násilnej kriminality (vraždy, lúpeže, vydierania, požiare, výbuchy, nastražené výbušné systémy). Spisy objasnené operatívnym orgánom odboru ekonomickej kriminality (činnosti zamerané proti ekonomickým záujmom SR, štátnym, družstevným a súkromným podnikom, hospodárskym, spoločenským a iným organizáciám, páchanej medzi občanmi, pri vzniku mimoriadnych udalostí, falšovanie a pozmeňovanie peňazí, cenných papierov a verejných listín, známok, kontrolných technických opatrení na označenie tovaru, úradnej pečate a úradnej uzávery, platobných kariet a telefónnych kariet) vykázali druhú najväčšiu objasnenosť OZZ. Spomenuté orgány odborov násilnej a ekonomickej kriminality spoločne objasnili väčší počet spisov OZZ ako všetky ostatné orgány polície dohromady. V nasledovnom grafe 4 je vizualizovaný vývoj v čase objasnenosti spisov OZZ pre sedem najvýkonnejších orgánov a vyšetrovateľov.

Graf 4 Vývoj počtu objasnených obzvlášť závažných zločinov orgánmi Policajného zboru, nové spisy v rokoch 2010-2020

¹⁵ Odbor majetkovej kriminality.

¹⁶ Pohotovostná motorizovaná jednotka.

Vývoj v čase najviac zastúpených násilných OZZ má gradujúcu tendenciu, v ostatných druhoch je nárast menej intenzívny s výnimkou v roku 2020, ktorá má svoje príčiny.

2.5 Nápad obzvlášť závažných zločinov počas pandémie COVID 19

Prudký vzostup počtu OZZ v roku 2020 je dôsledkom mimoriadnej zmeny spoločenskej situácie súvisiacej s nekontrolovateľným šírením ochorenia COVID-19. V dôsledku ohrozenia verejného zdravia prakticky na celom svete, vláda SR prijala niekoľko opatrení vrátane vyhlásenia¹⁷ a rozšírenia¹⁸ núdzového stavu v súlade s čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Následky vyhlásenia núdzového stavu znamenali zásah do základných ľudských práv a slobôd v rozsahu, s ktorým nikto z nás nemá žiadnu praktickú skúsenosť. Účelom vyhlásenia núdzového stavu je, aby dočasným obmedzením práv jednotlivcov bolo štátu umožnené chrániť bezpečnosť spoločnosti a predísť závažnejším škodám, ktoré by mohli nastať v prípade ich nevyhlásenia. *V danej súvislosti sa zdôrazňuje aj bezprecedentnosť vzniknutej situácie z právneho hľadiska, a teda nedostatok skúseností s aplikáciou a interpretáciou právnych predpisov upravujúcich postupy počas krízových situácií.*¹⁹

Ako je viditeľné z porovnania štatistických výsledkov kriminality EŠSK v roku 2020 s predchádzajúcimi rokmi, vyhlásenie núdzového stavu má značný vplyv aj z hľadiska zákona č. 300/2005 Z. z. TZ. Jedná sa o trestanie páchatel'ov niektorých trestných činov, ktorých sa dopustia počas takto zásadne zmeneného obdobia. Zákonodorca pripustil a pripravil podmienky aj pre prípady vzniku mimoriadnych okolností, pri ktorých pôsobia neštandardné externé vplyvy. *Pojem krízovej situácie je obvykle možné nájsť v posledných odsekoch kvalifikovaných skutkových podstat vybraných trestných činov.*²⁰ Krízová situácia je podľa čl. 1 ods. 4 Ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. obdobím, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok

¹⁷ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 114 z 15. marca 2020 k návrhu na vyhlásenie núdzového stavu podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, na uloženie pracovnej povinnosti na zabezpečenie výkonu zdravotnej starostlivosti a zakázanie uplatňovania práva na štrajk niektorým pracovníkom.

¹⁸ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 115 z 18. marca 2020 k návrhu na rozšírenie núdzového stavu podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, na uloženie pracovnej povinnosti na zabezpečenie výkonu zdravotnej starostlivosti a zakázanie uplatňovania práva na štrajk niektorým pracovníkom vyhláseného uznesením vlády Slovenskej republiky č. 114 z 15. marca 2020; Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 169 z 27. marca 2020 k návrhu na rozšírenie núdzového stavu podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, na uloženie pracovnej povinnosti na zabezpečenie výkonu zdravotnej starostlivosti v rozsahu ošetrovateľskej starostlivosti v pobytových zariadeniach sociálnych služieb, ktorými sú zariadenia pre seniorov, zariadenia opatrovateľskej služby, domovy sociálnych služieb, špecializované zariadenia, v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorými sú centrá pre deti a rodiny a rozšírenie zákazu uplatňovania práva na štrajk niektorým pracovníkom vyhláseného uznesením vlády Slovenskej republiky č. 114 z 15. marca 2020. Uznesenie vlády SR č. 72/2020 Z. z. účinné odo dňa 8. 4. 2020, ktorým vláda SR v čase od 8. apríla 2020 od 00:00 hod. do 13. apríla 2020 do 23:59 hod. obmedzila slobodu pohybu formou zákazu vychádzania.

¹⁹ HORSKÝ, M. 'Právnik: Sme v stave, aký sme ešte nezažili', Pravda, [cit. 24.2.2021 Dostupné na internete: <<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/546222-pravnik-sme-v-stave-aky-sme-este-nezazili/>> s. 2.

²⁰ BURDA, E. - ČENTĚŠ, J. - KOLESÁR, J. - ZÁHORA, J. et al. 2010. Trestný zákon: Všeobecná časť Komentár – I. diel. Praha: CH Beck, 2010, 1. vydanie, s. 1015.

ustanovených v Ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav, výnimočný stav alebo núdzový stav. Spáchanie vybraných trestných činov za krízovej situácie zvyšuje ich závažnosť a opodstatňuje použitie vyššej trestnej sadzby.²¹ S vyššie uvedeným sa spája aj skutočnosť, že veľká väčšina trestných činov spáchaných za krízovej situácie by mala byť kvalifikovaná ako obzvlášť závažný zločin v súlade s § 11 ods. 3 TZ. Dôvodom je, že rozhodujúcim kritériom je len sadzba uvedená v osobitnej časti TZ, pričom na zvyšovanie či znižovanie dolnej hranice trestnej sadzby podľa všeobecnej časti TZ sa neprihliada.²² Napríklad trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 1 TZ štandardne kvalifikovaný ako prečin by bol v prípade jeho spáchania za krízovej situácie obzvlášť závažný zločin. Uvedené skutočnosti sú vysvetlením prudkého zlomového nárastu objasnených OZZ poriadkovou políciou, operatívnym orgánom mravnostnej kriminality, či vyšetrovateľmi. Pravdepodobne sa nejedná o zmenu štruktúry kriminality na území SR, ale o zohľadnenie kvalifikovanej okolnosti zohľadňujúcej spáchanie trestného činu za krízovej situácie. Počas trvania krízovej situácie sa štát nachádza v obzvlášť zraniteľnom postavení, kedy zvýšené trestné sadzby reflektujú závažnosť ohrozenia bezpečnosti.

Záver

Poznanie vývoja a spoločenských súvislostí trestnej činnosti sú kľúčové nielen z pohľadu trestnoprávnej teórie, ale aj policajnej aplikačnej praxe. Trestné právo Slovenskej republiky v priebehu svojho vývoja reflektovalo na spoločenské zmeny a pri chápaní trestného činu boli prijaté viaceré zmeny. Rekodifikácia trestného práva vychádza z formálneho prístupu chápania trestného činu, čo znamená podrobné definovanie zákonných znakov jednotlivých skutkových podstat trestných činov upravených v osobitnej časti TZ.

Dôvera polície sa tvorí a stráca nielen prostredníctvom medializovaných veľkých káuz, ale hlavne prácou každého policajta, s ktorým občan prichádza do kontaktu pri bežnej práci v uliciach a na základných útvaroch. Každý poškodený oprávnene očakáva, že sa zákonnými postupmi dočká zadosťučinenia a zjednania nápravy. Skúškou trpezlivosti občana je nielen náročnosť procesov trestného konania, ale hlavne dĺžka ich trvania. Dodržanie zákonných lehôt prípravného konania pri obzvlášť závažných zločinoch sa ukazuje ako nemožné pri približne každom druhom trestnom oznámení, pri ktorom sa nedokázalo rozhodnúť ani po roku objasňovania. Pritom úspešnosť a rýchlosť trestného stíhania sú účinnejšie nástroje zvyšovania dôvery občana v štát ako je vymáhanie pokút na verejných priestranstvách.

Z vývoja celkového počtu spisov obzvlášť závažných zločinov počas rokov 2010 až 2019 je zreteľný kontinuálny nárast s najvyššou hodnotou 1 760 spisov v roku 2019. Na základe tohto vývoja by sa za nezmenených spoločenských podmienok dal v najbližších rokoch očakávať nárast o takmer 70 spisov obzvlášť závažných zločinov za kalendárny rok. Na celkovom počte spisov sa počas celého sledovaného obdobia najvyššou mierou podieľali spisy prenesené z predošlého obdobia. Výsledok korelačnej analýzy poukazuje na význam vplyvu predovšetkým nových spisov obzvlášť závažných zločinov na celkový počet spisov v danom roku.

²¹ BURDA, E. - ČENTÉŠ, J. - KOLESÁR, J. - ZÁHORA, J. et al. 2010. Trestný zákon: Všeobecná časť Komentár – I. diel. Praha: C. H. Beck, 1. vydanie, s. 1015.

²² BURDA, E. - ČENTÉŠ, J. - KOLESÁR, J. - ZÁHORA, J. et al. 2010. Trestný zákon: Všeobecná časť Komentár – I. diel. Praha: C. H. Beck, 1. vydanie, s. 55.

Pre zefektívnenie a dosiahnutie vyššej účinnosti pri odhaľovaní a objasňovaní sú príslušníci Policajného zboru systematicky členení do rôznych špecializovaných orgánov. Evidované objasnené obzvlášť závažné zločiny jednoznačne poukazujú na výrazne najväčší podiel objasnenia operatívnym orgánom násilnej kriminality, nasledovaný operatívnym orgánom ekonomickej kriminality.

Pandémia v spojitosti so šírením ochorenia COVID-19 predstavuje pre ľudstvo nepoznaný stav, ktorý sme stále nútení riešiť skôr reaktívne. Po vyhlásení a rozšírení núdzového stavu v SR v roku 2020 bol zaznamenaný prudký vzostup počtu obzvlášť závažných zločinov, nakoľko podľa TZ má krízová situácia značný vplyv na trestanie páchatel'ov niektorých trestných činov. Vysvetľujúcou je aj skutočnosť, že v súlade s § 11 ods. 3 TZ by veľká väčšina trestných činov spáchaných za krízovej situácie mala byť kvalifikovaná ako obzvlášť závažný zločin. Uvedené vysvetľuje prudký zlomový odklon od dlhodobého trendu obzvlášť závažných zločinov objasnených poriadkovou políciou, operatívnym orgánom majetkovej kriminality či vyšetrovateľmi. Pravdepodobne sa nejedná o zmenu štruktúry kriminality na území SR, ale o zohľadnenie kvalifikovanej okolnosti zohľadňujúcej spáchanie trestného činu za krízovej situácie. Na základe celkového vývoja za posledných 14 mesiacov sa dá predpokladať, že výsledky kriminality za rok 2021 budú vykazovať podobne výrazné diferencie oproti predchádzajúcim rokom, ako za rok 2020. Predmetným príspevkom sme chceli poukázať na dôležité následky súvisiace s uplatnením kvalifikačného znaku krízová situácia. Jedine budúcnosť ukáže, či návrat do spôsobu života pred obdobia pandémie COVID-19 bude reálny. Zásadná a dlhodobá zmena v medziľudskej interakcii vyvolá zmeny aj v spôsobe páchania trestnej činnosti. Potrebujeme si uvedomiť a triezvo odhadnúť budúci vývoj, pretože stojíme pred výzvou adaptovať sa na radikálne zmenené podmienky spoluzitia. Z hľadiska činnosti polície a zvýšenia jej dôveryhodnosti u verejnosti je potrebné flexibilne zachytiť trendy bezpečnostných hrozieb, aby sa dosiahlo cieľavedomé a koordinované pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu.

Príspevok vznikol s podporou projektu APVV-19-0102 Efektívnosť prípravného konania – skúmanie, hodnotenie, kritériá a vplyv legislatívnych zmien.

Literatúra

- BAGINOVÁ, T. - BELUŠKOVÁ, D. 2014. *Prevenia kriminality*. Metodicko-pedagogické centrum Bratislava, ISBN 978-80-8052-998-7.
- BECK, W. A. - van der MAESEN, L. J. G. - WALKER, A. S. 2001. *Social Quality: A Vision for Europe. Studies in Employment and Social Policy*. Hague/London/Boston: Kluwer Law International.
- BELEŠ, A. - SANDTNEROVÁ, V. 2020. Právo na účinné vyšetrovanie a povinnosť účinne vyšetrovať – rozhodovacia prax In: *Efektívnosť prípravného konania - jej skúmanie, výzvy a perspektívy*. Bratislava: Právnická fakulta UK. ISBN 978-80-7160-577-5. - S. 4-20.
- BURDA, E. - ČENTĚŠ, J. - KOLESÁR, J. - ZÁHORA, J. et al. 2010. *Trestný zákon: Všeobecná časť Komentár – I. diel*, Praha: C. H. Beck (1. vydanie). EAN 9788074003240.
- ČENTĚŠ, J. a kol. 2006. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Eurokódex. 692 s. ISBN 80-88931-47-9.

- DRUGDA, J. 2020. Vývoj právnej úpravy vybraných inštitútov prípravného konania In: *Efektívnosť prípravného konania - jej skúmanie, výzvy a perspektívy*. Bratislava: Právnická fakulta UK. ISBN 978-80-7160-577-5. - s. 42-48.
- HORSKÝ, M. 'Právnik: Sme v stave, aký sme ešte nezažili', Pravda, [cit. 2020-03-21]. [online] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/546222-pravnik-sme-v-stave-aky-sme-este-nezazili/>
- KAŠČÁK, D. 2019. Základná charakteristika základných zásad trestného konania. Paneurópske právnické listy. Bratislava: PEVŠ. ISSN 2644-450X.
- KURILOVSKÁ, L. 2013. Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia. Šamorín: Heuréka. 141 s. ISBN 978-80-89122-91-2.
- LISOŇ, M. 2016. Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality. 1. vydanie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 248 s. ISBN 978-80-8054-673-1.
- MENCEROVÁ, I. et. al. 2010. *Repetitórium z trestného práva hmotného učebné texty právnickej fakulty* (2. vydanie. vyd.). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta.
- MUSIL, J. – KRATOCHVÍL, V. – ŠÁMAL, P. a kol. 2003. Kurs trestního práva: Trestní právo procesní. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, s. 257., ISBN 80-7179-678-6
- SEARLE, J. R. 1995. *The Construction of Social Reality*. London: Penguin. xvi +.
- ŠIŠULÁK, S. 2020. Kritéria efektívnosti prípravného konania In: *Efektívnosť prípravného konania - jej skúmanie, výzvy a perspektívy*. Bratislava: Právnická fakulta UK. ISBN 978-80-7160-577-5.
- Ústava Slovenskej republiky (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.).
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.
- Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.
- Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike na roky 2016 – 2020.
- Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície PZ.
- Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 92/2016 o operatívno-pátracej činnosti.
- Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 88/2017 o činnosti operačných stredísk v znení nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 80/2018.

Key words: particularly serious crime, investigation, inquiry proceedings, clarification, legal deadline, correlation, state of emergency, pre-trial proceedings, criminal proceedings, Police Force investigator, competent member of the Police Force, criminal proceedings principles, effectiveness

Summary

The definition of a crime in the Penal Code of the Slovak Republic has changed multiple times over the course of its existence. Recodification of the Penal Code is based on the formal definition of what constitutes a crime, i.e. a detailed description of features of each basic constituent element which are described in a separate section of the Penal Code. "Deadline" poses a great threat to the criminal proceedings, especially for serious crimes. "Complexity" often means that even after a year of investigation, no criminal complaint was filed.

If we study the trend of the number of particularly serious crime files from 2010 to 2019, we observe a steady continuous increase, with the highest value of 1760 files in 2019. Based on a linear regression line we estimate that should the socio-economic conditions stay the same, we can expect an increase of almost 70 particularly serious crime files every year. In 2019, the main reason for such a high number of files was carrying these over between authorities. Out of all reports in that year, most of the files were carried over from the previous year. This all points to the fact that many processes have long pre-trial proceedings, often spanning longer than a year. Based on the observed 10 years, we expect a yearly increment of 37 new files and 16 files carried over from the previous year. The results of correlation analysis emphasize the impact that new particularly serious crime files have on the total number of particularly serious crime files in a given year. If we only take into consideration the final resolution of a crime, we can dichotomically divide files into two groups, solved and unsolved, which were both present without any drastic changes.

In order to improve effectiveness and achieve higher efficiency in detecting and solving crimes, members of the Police Force are systematically divided into various specialized forces. The number of solved particularly serious crimes clearly shows that the Violent Crimes Unit has the highest contribution to the total number of solved felonies, followed by the Economic Crimes Unit and the Investigation Unit.

Declaration of a state of emergency and its extension caused a steep increase in the number of particularly serious crimes in 2020. State of emergency has a direct influence on sentencing offenders of specific crimes, according to Public Law 300/2005 of the Penal Code. Moreover, certain crimes committed during a state of emergency are instead qualified as a felony according to Section 11, Article 3 of the Penal Code. The aforementioned conditions are the cause of a dramatic increase in the number of felonies resolved by Public Order Police, Crimes Against Property Unit, as well as investigators. This does most likely not reflect any changes in the structure of criminality in the Slovak Republic, rather it is a consequence of declaring a state of emergency and therefore treating certain crimes differently. Crime statistics for 2021 will probably follow in a likewise manner, so we can expect to see similar differences when compared to years prior to 2020. Currently, we are facing a difficult challenge in adapting to drastic changes in society, and we need to flexibly address new trends in public safety in order to deliberately target causes and conditions that allow for criminality, or are directly responsible for it.

*doc. RNDr. Tatiana Hajdúková, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
85 835 17 Bratislava
e-mail: tatiana.hajdukova@akademiapz.sk*

*PhDr. Tibor Kovács
Stredná odborná škola Policajného zboru
Bratislava
Vápencová 36/a
840 09 Bratislava
e-mail: tibor.kovacs1@minv.sk*

Recenzenti: prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD., Ing. Ladislav Šimon, PhD.